

Шановний редакторе! Я хочу розповісти про науковця, якому завдячують українці Башкирії та інших регіонів Росії почуттям національної гордості. Про його подвижницьку працю як дослідника-історика і педагога і просто як про непересічну людину, котра так багато встигає робити на ниві культурного співробітництва народів Башкортостану й України.

ПОВПРЕД УКРАЇНІСТИКИ В БАШКОРТОСТАНІ

Творчий портрет Василя Яковича Бабенка змалювати напрочуд легко, настільки він товариська, доброзичлива, відкритої душі людина. Його запал, енергійність допомагають йому втілювати найсміливіші ідеї і водночас розв'язувати нагальні проблеми, які диктує життя.

Народився Василь Якович Бабенко 20 червня 1950 року в с. Верхній Кульчум Єркеєвського району Республіки Башкортостан у працюючій, дружній родині, де, окрім нього, підросло ще восьмеро дітей. Кілька століть тому його предки — українські переселенці з Чернігівщини — знайшли тут другу Батьківщину

Ще навчаючись у Башкирському державному університеті ім. 40-річчя Жовтня, Василь Бабенко почав займатися дослідницькою роботою. Протягом 1982—1985 років працював викладачем кафедри історії СРСР у Башкирському державному педагогічному інституті. Близку захистивши дисертацію і здобувши вчений ступінь кандидата історичних наук, В.Я. Бабенко працює старшим науковим співробітником Інституту історії, мови і літератури Баш-

кирської філії Академії наук СРСР. На початку 90-х років Василь Якович — доцент кафедри «Історія і культура» Уфимської філії Московського технологічного інституту, а з 1998-го — директор Філії Московського державного відкритого педагогічного університету ім. М.О. Шолохова (м. Уфа).

Але повернімося на кілька десятиліть назад, у його студентські роки, коли почалося формування молодого вченого. Саме тоді Василь Бабенко публікує свої перші наукові праці, висуваючи й обґрунтовуючи нові оригінальні гіпотези. Він — один із найталановитіших учнів члена-кореспондента РАН, академіка Академії наук Республіки Башкортостан Р.Г. Кузеева. Разом із ним В.Я. Бабенко розробив теорію про малі етнічні групи як підрозділи етносу. Ввів у науковий обіг поняття «мала етнічна група», запропонував його дефініцію. Це порівняно нечисленні (до 100 тис. мешканців) етнічні спільноти, що живуть у територіальному і господарському відриві від основного масиву материнського етносу, розселені дисперсно чи компактно на певній

В.Я. Бабенко

території і відносно тривалий час перебувають у поліетнічному оточенні, що чисельно їх переважає.

Важливою для розуміння етнотрансформаційних явищ у суспільному житті є також теорія В.Я. Бабенка про етапи зміни у культурній і мовній характеристиці малої етнічної групи — внутрішньоетнічної консолідації, адаптації, міжетнічної інтеграції, асиміляції.

Праці В.Я. Бабенка стали першими у Російській Федерації комплексними дослідженнями з історії, матеріальної та духовної культури, родинних стосунків, релігійних поглядів, обрядів, звичаїв невеликого за чисельністю народу, що живе у багатонаціональному оточенні.

Дисертаційна робота молодого вченого «Матеріальна культура українців у Башкирії. Історико-етнографічне дослідження» стала основою книжки «Українці Башкирської АРСР: Поводження малої етнічної групи у поліетнічному середовищі» (Уфа, 1992). Це була перша монографія про українців, котрі перебувають за межами своєї історичної батьківщини.

Сьогодні В.Я. Бабенко — автор понад 135 наукових праць, які здобули визнання у багатьох країнах світу. Це, зокрема, до-

слідження «Пісенний фольклор українських переселенців у Башкортостані» (у співавт., Київ, Уфа, 1995). До книги ввійшли записи 195 українських народних пісень (до речі, це перше у світі видання пісень українських переселенців у Росії), вона одержала високу наукову оцінку не лише в Росії й Україні, а й у Канаді, інших країнах світу.

За сприяння і під редакцією В.Я. Бабенка на основі матеріалів наукового архіву Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України створена і вийшла друком книга «Завези од мене уклін в Україну... Фольклор українців Башкортостану» (Уфа, 1999). А в 2001 році, знову ж під керівництвом ученого, — книжка «Земля Єрмекеєвська», що стала унікальним навчальним посібником з історії регіону. У її створенні значну роль відіграв науковий центр україністики, що розгорнув широкий збір матеріалів з культури народів краю.

Історії та культурі українського народу присвячені численні праці В.Я. Бабенка. Це — «Українці Башкирської АРСР. Історія. Етнографія» (1990), збірники статей «Україна — Башкортостан: роки випробувань і співробітництва» (1993), «Україна — Башкортостан: зв'язок часів» (2001). Збірники статей «Розвиток соціально-економічного і культурного співробітництва Башкортостана та України» (Уфа, 2002) і «Удосконалення викладання предметів українознавчого циклу в загальноосвітніх закладах Російської Федерації» (Уфа, 2003) являють собою матеріали науково-практичних конференцій, проведених з ініціативи В.Я. Бабенка.

Проте дослідницькі праці вченого охоплюють не лише питання історії і культури українців, а й багатьох інших народів регіону. Автор порушує у них найактуальніші проблеми освітньо-виховного характеру, серед яких — вироблення у суспільстві шанобливого ставлення до «великих» і «ма-

лих» народів як до рівноправних членів однієї родини, розуміння різноманітних етнічних процесів і формування активної громадянської позиції стосовно відродження етнічних культур. Логічним продовженням цього циклу праць стала й активна робота Василя Яковича у підготовці енциклопедичного видання «Народы Башкортостана» — єдиного у Російській Федерації дослідження з історії, матеріальної і духовної культури етносів цілого регіону — башкирів, росіян, українців, білорусів, татар, чувашів, марійців, удмуртів, мордві, євреїв, німців тощо.

Талант ученого-дослідника поєднується у В.Я. Бабенка і з неабияким організаційним хистом, що реалізувався у створеній ним 1998 року Філії Московського державного відкритого педагогічного університету ім. М.О. Шолохова в м. Уфі. Від перших днів свого існування Філія стає улюбленим дітищем Василя Яковича. Сьогодні тут працюють 168 викладачів, з яких понад 60 відсотків — професори, доценти, доктори і кандидати наук.

Юнаки і дівчата з різних куточків Росії, Прибалтики, України, Казахстану, Вірменії, Грузії приїждять сюди, щоб отримати вищу освіту з 11 спеціальностей. *Варто зазначити, що сьогодні — це єдиний у Російській Федерації вищий навчальний заклад, де готують викладачів української мови і літератури.* Філія плідно співробітничала з інститутами НАН України, Ніжинським державним педагогічним університетом ім. М.В. Гоголя, Дрогобицьким держав-

ним педагогічним університетом ім. І. Франка та іншими установами.

За сприяння В.Бабенка проводяться міжнародні науково-практичні конференції, міжнародні конкурси знавців української мови імені П. Яцика.

Багато сил та енергії віддає Василь Якович організаційній роботі. За його ініціативи розпочалася діяльність цілої низки громадських товариств. Так, він є співголовою Об'єднання українців Росії і Федеральної національно-культурної автономії «Українці Росії», співголовою Національно-культурного центру українців Башкортостану «Кобзар», Союзу українських жінок РБ «Берегиня», «Союзу української молоді РБ «Беркут», членом Української Всесвітньої координаційної ради.

Багаторічна наукова і громадська діяльність ученого-етнолога, етнографа, історика і фольклориста В.Я. Бабенка відзначена багатьма високими урядовими нагородами Російської Федерації та України.

Численні друзі, колеги, студенти університету сердечно вітають на сторінках журналу «Вісник НАН України» Василя Яковича Бабенка з нагоди його 55-річчя і бажають йому доброго здоров'я, щастя, нових творчих звершень у його самовідданій праці — популяризації багатовікової культурної спадщини українського народу та зміцненні зв'язків між братніми народами.

Фарида АХАТОВА,
кандидат історичних наук,
заступник директора з наукової роботи
Філії Московського державного університету
ім. М.О. Шолохова (Уфа)